МІНІСТЕРСТВО АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ

Кафедра паразитології та фармакології

Методичні рекомендації до вивчення морфологічних особливостей паразитів для студентів факультету ветеринарної медицини

Біла Церква
2008

УДК 619:616.99

Затверджено вченою радою факультету
ветеринарної медицини
(Протокол № 1 від 9 вересня 2008 р.)

Укладачі: **С.І. Пономар**, канд. біол. наук, **А.А. Антіпов**, канд. вет. наук

Методичні рекомендації до вивчення морфологічних особливостей паразитів для студентів факультету ветеринарної медицини. / С.І. Пономар, А.А. Антіпов. – Біла Церква, 2008. – 95.

У методичних рекомендаціях показане систематичне положення паразитів, викладені текстуально та відображені на графічних схемах морфо-біологічні особливості збудників паразитарних захворювань, які мають диференційне значення і використовуються для постановки діагнозу. Відповідно до вимог розробки студент вивчає спеціальну діагностику паразитозів, позначає морфологічні структури їх збудників.

Рецензенти**: В.В. Рухляда,** д-р вет. наук, професор**,**
С.С. Шмаюн, канд. вет. наук, доцент

© БНАУ, 2008

ЗМІСТ

ВСТУП…….. 5
ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ……..... 6
РОБОЧИЙ ЗОШИТ……... 8
1. Фасціольоз 8
2. Парамфістоматидози 9
3. Еуритремоз..... 10
4. Дикроцеліоз..... 11
5. Опісторхоз..... 12
6. Простогонімоз..... 13
7. Ехіностоматидоз..... 14
8. Цистицеркоз бовісний..... 15
9. Цистицеркоз целюлозний..... 16
10. Цистицеркоз тенуїкольний..... 17
11. Цистицеркоз пізіформний..... 18
12. Ценуроз церебральний..... 19
13. Ехінококоз..... 21
14. Теніїдози м’ясоїдних 22
15. Дипілідіоз..... 23
16. Дифілоботріоз..... 24
17. Монієзіоз 25
18. Тизанієзіоз..... 26
19. Авітеліноз..... 27
20. Аноплоцефалідози коней..... 28
21. Гіменолепідідози..... 29
22. Райєтиноз..... 31
23. Давенеоз..... 32
24. Аскароз свиней..... 33
25. Параскароз коней 34
26. Неоаскароз телят..... 35
27. Токсокароз і токсаскароз м’ясоїдних..... 36
28. Аскаридіоз птахів..... 37
29. Оксиуроз коней 38
30. Пасалуроз кролів..... 39
31. Гетеракоз курей..... 40
32. Трихінельоз..... 41
33. Трихуроз..... 42
34. Диктіокаульоз 43
35. Метастронгільоз..... 44
36. Сингамоз птахів..... 45
37. Стронгілідози коней: деляфондіоз, альфортіоз, стронгільоз..... 46
38. Гемонхоз..... 47
39. Нематодіроз..... 48
40. Хабертіоз..... 49
41. Езофагостомоз..... 50
42. Буностомоз..... 51
43. Анкілостомоз та унцинаріоз м’ясоїдних..... 52
44. Олуланоз свиней..... 53
45. Амідостомоз гусей..... 54
46. Телязіоз..... 55
47. Тетрамероз..... 56
48. Стрептокароз..... 57
49. Ехінуріоз..... 58
50. Онхоцеркоз..... 59
51. Сетаріоз..... 60

52. Парафіляріоз..... 61
53. Дирофіляріоз..... 62
54. Стронгілоїдоз..... 63
55. Морфологічні особливості паразитоформних кліщів..... 64
56. Кліщі роду Boophilus..... 65
57. Кліщі роду Hyalomma..... 66
58. Кліщі роду Dermacentor..... 67
59. Кліщі роду Rhipicephalus..... 68
60. Кліщі роду Ixodes..... 69
61. Кліщі роду Haemaphysalis..... 70
62. Аргасові кліщі..... 71
63. Гамазоїдні кліщі..... 72
64. Нашкірна короста (псороптоз, хоріоптоз, отодектоз)..... 73
65. Зуднева короста (саркоптоз, нотоедроз), кнемідокоптоз..... 74
66. Демодекоз (залозниця)..... 75
67. Гіподермоз великої рогатої худоби..... 76
68. Естроз овець (несправжня вертячка)..... 77
69. Ринестроз..... 78
70. Гастрофільоз коней..... 79
71. Гнус (кровосисні двокрилі комахи): ґедзі, комарі, мошки, мокриці, москіти..... 80
72. Малофагози..... 82
73. Кровососки (мелофаги), воші та блохи..... 83
74. Зоофільні мухи..... 84
75. Бабезіози 85
76. Тейлеріози..... 86
77. Анаплазмоз..... 87
78. Трихомоноз..... 88
79. Еймеріози..... 89
80. Токсоплазмоз..... 90
81. Саркоцистоз..... 91
82. Балантидіоз свиней..... 92
83. Криптоспоридіоз..... 93
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ…….. 94

ВСТУП

Поряд з іншими клінічними дисциплінами, вивчення ветеринарної паразитології має суттєве значення в підготовці фахівців ветеринарної медицини, оскільки в загальній сумі захворювань тварин частка паразитозів досить велика. Це потребує від фахівця ветеринарної медицини високого рівня компетентності під час діагностики гельмінтозів, арахнозів, ентомозів та протозоозів, розробки заходів для боротьби з ними та впровадження останніх, оскільки якість професійної діяльності лікаря визначається, насамперед, його здатністю використовувати отримані знання для вирішення конкретних практичних завдань.

Лекційний курс паразитології читається паралельно з проведенням лабораторно-практичних та практичних занять. На лекціях студенти знайомляться з питаннями загальної паразитології, будовою та розвитком паразитів, особливостями їх патогенного впливу на макроорганізм та розвитку реакцій-відповідей останнього, динамікою клінічного прояву відповідного патологічного процесу. В лекційному курсі стосовно кожного паразитарного захворювання обґрунтовується необхідність комплексного підходу під час постановки діагнозу, розробки та впровадження у виробництво ефективних лікувально-профілактичних заходів.

На лабораторно-практичних заняттях закріплюються теоретичні знання та набуваються практичні навики вирішення питань боротьби з інвазійними захворюваннями тварин.

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Комплексність та багатогранність підходу до вивчення клінічної дисципліни „Паразитологія та інвазійні захворювання тварин“ включає засвоєння практичних аспектів постановки діагнозу, лікування та профілактики. Як і за іншої заразної патології, діагностика та диференційна діагностика паразитозів базується не тільки на використанні спеціальних діагностичних прийомів, а й знанні морфологічних особливостей збудників на різних стадіях їх диференціювання.

На лабораторно-практичних заняттях з ветеринарної паразитології студенти вивчають анатомо-морфологічні особливості паразитів з використанням макро- та мікропрепаратів паразитологічного музею, а також комп’ютерних програм, які дозволяють моделювати професійну діяльність лікаря ветеринарної медицини щодо вирішення питань постановки діагнозу при інвазійних захворюваннях та оцінки епізоотичної ситуації в цілому.

Ця методична розробка допоможе студентові засвоїти матеріал зі спеціальної діагностики паразитозів тварин як під час лабораторно-практичних затять, так і за самопідготовки. У «Робочому зошиті» перед студентом ставиться два завдання. Виконуючи перше з них, він повинен вивчити будову збудників паразитозів відповідно до теми заняття. Для цього увага звертається на те, в яких органах чи продуктах життєдіяльності тварини (зажиттєво чи посмертно), на якій стадії розвитку паразита можна виявити за викладеними основними морфологічними ознаками (цьому допоможуть також представлені графічні моделі біології розвитку збудників). На графічному зображенні збудників студент повинен позначити їх морфологічні структури. Маючи чітку топографічно-структурову уяву про будову гельмінта, членистоногого чи протозоя, студент надалі вивчає їх морфологічні особливості за мікро- та макропрепаратами паразитологічного музею, спеціальними комп’ютерними програмами, а також за фото у розділі 3 „Фото паразитів“. Деякі заняття передбачають проведення паразитологічних розтинів та вивчення диференцій-

них ознак проміжних живителів. Відповідно до вимог другого завдання студент повинен викласти методи спеціальних досліджень, за якими виділяють паразитів та проводять їх ідентифікацію. Реалізація цього завдання не тільки сприяє кращому вивченню відповідних діагностичних прийомів, а головне – пов'язує їх використання з діагностикою паразитозів, які вивчались на лабораторно-практичному занятті за темою останнього.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Атлас гельмінтів тварин / І.С. Дахно, А.В. Березовський, В.Ф. Галат та ін. – К.: Ветінформ, 2001. – 118 с.

2. Ветеринарна паразитологія / О.О. Шевцов, Ю.Г. Артеменко, В.Ф. Галат та ін.; За ред. Ю.Г. Артеменка. – К.: Учбово-методичний центр Мінагропрому України, 1997. – 287 с.

3. Ветеринарна протозоологія: Навчальний посібник / О.Ф. Манжос, І.І. Панікар. – Донецьк, 2006. – 127 с.

4. Інфекційні та інвазійні хвороби кролів / Л.Є. Корнієнко, О.Б. Домбровський, С.І. Пономар, А.А. Антіпов. – Біла Церква, 2003. – 288 с.

5. Паразитология и инвазионные болезни животных / М.Ш. Акбаев, А.А. Водянов, Н.Е. Косминков и др.; Под ред. М.Ш. Акбаева. – М.: Колос, 2000. – 743 с.

6. Паразитология и инвазионные болезни сельскохозяйственных животных / К.И. Абуладзе, Н.В. Демидов, А.А. Непоклонов и др.; Под ред. К.И. Абуладзе.– 3-е изд., перераб. и доп. – М.: Агропромиздат, 1990. – 464 с.

7. Паразитологія та інвазійні хвороби сільськогосподарських тварин / В.К. Чернуха, Ю.Г. Артеменко, В.Ф. Галат та ін.; За ред. В.К. Чернухи. – К.: Урожай, 1996. – 448 с.

8. Паразитологія та інвазійні хвороби тварин: Підручник / В.Ф. Галат, А.В. Березовський, М.П. Прус, Н.М. Сорока; За ред. В.Ф. Галата. – К.: Вища освіта, 2003. – 464 с.

9. Паразитологія та інвазійні хвороби тварин. Практикум: Навч. посібник / В.Ф. Галат, А.В. Березовський, М.П. Прус, Н.М. Сорока. – К.: Вища освіта, 2004. – 238 с.

10. Робочий зошит для лабораторно-практичних занять з паразитології / Ю.О. Приходько, В.І. Бирка, О.В. Мазаний та ін. – Х., 2007. – Ч. 1. – 68 с.

11. Робочий зошит для лабораторно-практичних занять з паразитології / Ю.О. Приходько, В.І. Бирка, В.Я. Пономаренко та ін. – Х., 2007. – Ч. 2. – 80 с.

12. Робочий зошит для лабораторно-практичних занять з паразитології / Ю.О. Приходько, В.І. Бирка, О.В. Нікіфорова та ін. – Х., 2007. – Ч. 3. – 64 с.

13. Робочий зошит для лабораторно-практичних занять з ветеринарної паразитології (методичні рекомендації для студентів факультету ветеринарної медицини до вивчення морфологічних особливостей паразитів). / С.І. Пономар, А.А. Антіпов. – Біла Церква, 2007. – 181 с.

14. Вивчення морфологічних особливостей паразитів тварин: Методичні рекомендації для студентів факультету ветеринарної медицини / С.І. Пономар, А.А. Антіпов. – Біла Церква, 2007. – 215 с.

15. Юськів Г.Д. Акарологічні дослідження тварин та акарициди: Навч.-практ. посібник. – Львів: Каменяр, 1998. – 95 с.

16. Юськів Г.Д. Ветеринарна протозоологія: Навч. посібник / За ред. К.В. Секретарюка. – Львів: Каменяр, 1997. – 142 с.

17. Якубовский М.В., Карасев Н.Ф. Диагностика, терапия и профилактика паразитарных болезней животных. – Мн.: Хата, 2001. – 373 с.

Навчальне видання

Методичні рекомендації до вивчення морфологічних особливостей паразитів для студентів факультету ветеринарної медицини

Пономар Сергій Іванович
Антіпов Анатолій Анатолійович

Редактор О.М. Т р е г у б о в а
Комп'ютерна верстка: О.В. К у х а р є в а

Здано до складання 20.10.2008. Підписано до друку 18.12.2008.
Фрормат 60×84 1/8. Ум. друк. арк. 11,04. Тираж 250. Зам. 4232. Ціна 10 грн.
Сектор оперативної поліграфії РВІКВ БНАУ
09117 м. Біла Церква, Соборна пл., 8/1; тел. 33–11–01